

Petra Hromin

Branka Čagran

Raba pisnih in internetnih virov ter elektronskih medijev pri pripravi dijakov na preverjanje znanja iz slovenščine

Izvirni znanstveni članek

UDK: 37.091.64:37.091.26:811.163.6

POVZETEK

Članek predstavlja pogostost rabe pisnih in spletnih virov ter elektronskih medijev pri pripravi dijakov na preverjanje znanja pri pouku slovenščine. Pri omenjenih vidikih smo kontrolirali starost in vrsto srednješolskih programov. V prvem delu članka so opredeljeni pojmi informacijsko-komunikacijska tehnologija oz. multimedija in e-učenje ter pomen učenčeve aktivnosti.

V drugem delu članka so prikazani rezultati raziskave, ki prikazujejo pogostost rabe pisnih in spletnih virov ter elektronskih medijev. Ti kažejo, da pri pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice (oz. jezika) in književnosti prevladuje raba zvezka, medtem ko pri pripravi na pisno preverjanje znanja slovnice in književnosti prevladuje raba učbenika. Pogostost rabe spletnih virov in elektronskih medijev narašča s starostjo in zahtevnostno stopnjo izobraževanja. Tako je raba zvezka najbolj pogosta pri dijakih srednje strokovne šole, raba učbenika pa večinska pri dijakih strokovne in splošne gimnazije.

Ključne besede: slovenščina, bralna gradiva, srednje šole, multimedija, preverjanje znanja

The students' use of written and internet sources and electronic media for assessment in slovene

Original scientific article

UDK: 37.091.64:37.091.26:811.163.6

ABSTRACT

The article presents the frequency of using written and online sources as well as of electronic media during preparation of secondary school students for in-class examinations in Slovene language and literature. Within the scope of the above mentioned aspects we have controlled the of age and type of secondary school programmes. In the first part of the article the concept of information and communication technology/multimedia, the concept of e-learning and the concept of student activity are defined.

In the second half of the article I present the results of the research, which show the frequency of use of written and web sources as well as of electronic media. These results

have shown that with the oral examination of knowledge of grammar and literature the use of the notebook is prevalent, while with the written examination of knowledge of grammar and literature the use of the course book is predominant. The frequency of use of World Wide Web sources and electronic media increases with age and according to the level of difficultness of education programme. Thus the use of the notebook is the most prevalent in vocational schools whereas the use of the course book is predominant at the level of technical gimnazija and general gimnazija programmes.

Key words: reading sources, secondary schools, multimedia, knowledge assessment

Uvod

V procesu usvajanja znanja se pojavljajo različna vprašanja: Kako se učimo? Kateri načini učenja so najbolj učinkoviti? Kako dosežemo znanje? Kako oblikovati učno okolje, da nam bo znanje lažje dosegljivo? Katere vire rabiti? Pri tem mislimo na pisne ali konvencionalne vire (npr. zvezek, učbenik) in sodobne ali nekonvencionalne vire (multimedija). Ob tem pa se odpirajo vprašanja o pogostosti vključevanja teh virov v proces učenja in njihovi učinkovitosti.

Učenje s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije oz. multimedije

Informacijsko-komunikacijska tehnologija

Dandanes je izobraževalna informacijsko-komunikacijska tehnologija vse bolj pomemben del globalizirane evropske družbe. Tehnologijo imamo, vprašanje pa ostaja, ali jo tudi dovolj izkoristimo v prid pridobivanja in razvijanja novega znanja (Rebolj 2008, 15). Palilonis in Filak (2009, 247–256) opozorita na Platonovo napoved, da se bodo otroci v prihodnosti učili pred škatlami, znotraj katerih bo tlel ogenj. Platonova skoraj 2000 let stara napoved je nakazala dramatične spremembe v načinu učenja in poučevanja na osnovi hitro razvijajočih se tehnologij (Palilonis in Filak 2009, 247–256; Zhang et al. 2004, 75–80). Ob tem se je treba zavedati, da je učence treba usmerjati, da podatke, pridobljene na spletu, ustrezno oblikujejo v novo znanje z namenom razvijanja sposobnosti (Forsyth 1997, 10).

Tehnologija (Rebolj 2008, 24) se nam predstavlja kot posrednik vsebin, ki pa hkrati omogoča in spodbuja učenje, implementacijo in integracijo znanja v družbo. Tehnologija ni nujni pogoj za učenje, saj le-to lahko poteka tudi brez nje, lahko ga pa približa. Tarča spoznanja je dejstvo, da naj učenje postane potovanje med spletnimi stranmi. To pomeni, da bo tako besedilo bolj v pomoč učencu na tem potovanju, manj pa bo posrednik znanja (prav tam, 31). Do leta 1970 so bili računalniki preveč robustni in tudi predragi, da bi se pri učenju na splošno uporabljali, vendar se je z bolj množično uporabo in z miniaturizacijo tehnologija pocenila (prav tam, 34–35). Tako so nastali pogoji za uspešen razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije na področju izobraževanja. Slovensko besedišče je na področju e-izobraževanja še neustaljeno in neenotno. *Izobraževanje na spletu* predstavlja vrsto izobraževanja ob podpori računalnika (e-izobraževanje), pri katerem uporabljamo splet. Za učenje na spletu kot naprednejšo obliko učenja

je bistveno, da je omogočena komunikacija z učitelji, med mentorji, med učenci in tutorji in da je omogočen dostop iz gradiva v druga okolja oz. na druge spletne naslove (prav tam, 36). *E-izobraževanje* (prav tam), katerega značilnosti predstavljamo v nadaljevanju, predstavlja vrsto izobraževanja na daljavo.

Multimedija

Multimedijo lahko definiramo kot medijski prikaz integriranih podatkov, zvoka, slik, besedila in videa, ki so shranjeni na lokalnih pomnilnih medijih, kot je multimedijski računalnik, kot medijski prikaz integriranih podatkov, zvoka, slik, besedila in videa v realnem času prek določenega tipa telekomunikacijskih povezav, katerega tipični predstavnik je televizija, in kot interaktivno medijsko predstavitev podatkov, slike, besedila, videa in zvoka (Krašna 2010, 11). Računalnik razumemo kot stroj, katerega naloga je izvajanje matematičnih izračunov, specifičnih transformacij nad informacijami in kot sistem z nameščenim programom za obdelavo podatkov (prav tam, 12). *IKT (informacijsko-komunikacijska tehnologija)* je skupek naprav, programske opreme in komunikacijskih medijev, ki omogoča elektronsko prenašanje podatkov. IKT-pismenost je treba razumeti kot ».../ uporabo digitalne tehnologije, komunikacijskih orodij in/ali omrežij za dostop, upravljanje, integracijo, evalvacijo in oblikovanje informacij z namenom delovanja v družbi znanja« (O'Connor et al. 2002, 2). Brečko in Vehovar (2008, 92) opredelita pojem *IKT-pismenosti* kot kontinuum, ki sproži merjenje raznolikih vidikov pismenosti, ki vključuje tako vsakdanje spretnosti v življenju (uporaba bankomata ali izpolnjevanje spletnega obrazca). Gerlič (2004) opozori, da se računalnik oz. IKT v srednjih šolah v Sloveniji ne uporablja zgolj za računalniško izobraževanje, ampak so ga srednje šole vključevale tudi v skoraj vsa druga predmetna področja. Rezultati (prav tam) so pokazali, da računalnik najpogosteje uporabljajo 4-letne tehnične in druge strokovne šole. To razlagamo z dejstvom, da učenci omenjenih šol uporabljajo računalnik izključno pri pouku strokovnoteoretičnih predmetov in v okviru praktičnega pouka. IKT oz. računalnike najmanj uporabljajo gimnazije, čeprav je pri teh mogoče opaziti tudi nekoliko bolj pogosto uporabo. Raba računalnika pri pouku v 2- oz. 3-letnih strokovnih šolah je pokazala pozitiven trend. Tako je najpogostejša raba računalnika pri praktičnem pouku, splošnih strokovnih predmetih, veliko manj pa pri matematiki in slovenščini. Raba IKT in računalnika pri pouku v 4-letnih tehničnih šolah in drugih strokovnih programih v obdobju 1996–2003 ni pokazala večjih sprememb. Najpogostejša je raba računalnika pri praktičnem pouku in strokovnih predmetih (z negativnim trendom), medtem ko je pri predmetih slovenščine, zgodovine in tujega jezika mogoče zaslediti nekoliko pozitiven trend. Raziskava Brečko in Vehovar (2008, 31) je pokazala, da je na splošno raba interneta pogostejša pri računalništvu, tehnični vzgoji in likovni oz. umetnostni vzgoji, najmanj pogosta pa pri pouku slovenščine, biologije in matematike. Za uvajanje in rabo IKT pri učenju je pomemben dejavnik usposobljenost pedagoških delavcev (prav tam). Tako se je po podatkih RIS *Učitelji in internet* (prav tam) seminarja za rabo interneta pri pouku udeležilo samo 12 %

učiteljev. Collins et al. (1997, 22) vidijo učinkovitost rabe multimedije in IKT v motiviranju in zavzetosti učencev za učenje, za spodbujanje učencev h kontroli lastnega učenja in k vzdrževanju učnega interesa. Brečko in Vehovar (2008, 136) zaključita, da je cilj rabe IKT v motiviranju, večji popestritvi in večji raznolikosti učenja kot pa v izboljšanju doseženih rezultatov učencev. *Splet ali internet* razumemo kot računalniško omrežje, ki uporablja internetni protokol (*IP*) za prenos podatkov. *LMS* (angl. *Learning Management System*) razumemo kot sistem za upravljanje z učnimi vsebinami, kot je programska oprema (strežnik), ki zahteva prijavo uporabnikov in tako omogoča nadzor nad posameznimi digitalnimi podatki kot vpogled v interakcijo in v podatke. *CMS* (angl. *Content Management System*) je sistem za upravljanje z vsebinami, ki avtoriziranim uporabnikom omogoča urejanje spletnih vsebin brez poglobljenega znanja in oblikovanja spletnih strani. Te sisteme imenujemo *portali* (prav tam). *CMS* (angl. *Course Management System*) opredelimo kot sistem za upravljanje z učnimi vsebinami in učnimi predmeti. Na Univerzi v Mariboru in drugod po Sloveniji uporabljamo odprtokodno rešitev *Moodle*. *E-učenje* opredelimo kot spletno učenje. Gre za elektronska učna gradiva in sisteme za upravljanje z učnimi vsebinami in predmeti. Interaktivna učna gradiva predstavljajo tista učna gradiva, pri katerih učenec sam izbira pot, kar pomeni, da so lahko razširjena tudi s testi in z multimedijskimi elementi (video, zvok in animacija) ter s komunikacijskimi elementi. Sem spadajo zasebna obvestila, klepet, forumi, nalaganje datotek ali podatkov (Krašna 2010, 12).

E-učenje in učni stili

Številne raziskave dokazujejo, da spoznavni proces pri *e-učenju* poteka bolj učinkovito. Z napredkom v didaktiki in pedagogiki se težišče učnega procesa premika z učitelja na učenca. To zahteva tudi nove potrebe na področju znanja ne glede na vrsto učenja (Rebolj 2008, 46–47). *E-učenje* se povezuje tudi z vseživljenjskim učenjem in s fleksibilnostjo v izobraževanju (Weller 2007, 1). Znotraj *e-učenja* je treba osvetliti pojem *personalizacija* (Weller 2007, 111–119). Cilj *personalizacije* je učencem ponuditi gradivo, ki sovпада z njihovimi potrebami v učni situaciji v danem trenutku. Učenci, ki sodijo v vizualni učni stil, se učijo s pomočjo skic, slik, diagramov in miselnih vzorcev (Weller 2007, 112; Collins et al. 1997, 62–85).

Zhang et al. (2004, 76) izpostavijo prednosti in slabosti tako tradicionalnega poučevanja kot *e-učenja*. Tradicionalno poučevanje odlikuje omogočanje takojšnje povratne informacije, motiviranje učencev, medtem ko so njegove slabosti osredotočenost na učiteljevo vlogo ter časovna in prostorska omejenost. *E-učenje* pa odlikuje osredotočenost tako na učiteljevo vlogo kot na vlogo učenca, časovna in prostorska fleksibilnost, neomejenost v dostopu informacij, večja kapaciteta arhiviranja in deljenja znanja. Slabosti *e-učenja* so zmanjšanje hitre povratne informacije in asinhronija *e-učenja*, povečana priprava za *e-poučevanje*, neustrezen način poučevanja za določene učence in povečana negotovost ob tem.

Vsak učenec ima lasten učni stil (Rebolj 2008, 54; Marentič Požarnik 2000, 158–160; Clarke 2008, 12; Logar 2010, 35–37). Nekaterim učnim stilom se ljudje izognemo (Clarke 2008, 12) zaradi izkušenj z njimi ali ker jih ne maramo ali pa ne želimo uporabiti pri usvajanju znanja. Za introvertirane učence (Rebolj 2008, 54) je komunikacija preko računalnika manj obremenjujoča kot kontaktna. Ker e-učenje poteka v pretežno svobodni izbiri poti do znanja, to ustreza tako mnogim učnim stilom, zlasti pa tistim učencem, ki ne marajo predpisovanja, kako naj se učijo (prav tam), to je t. i. neodvisnim učencem (angl. *independent learners*).

Učenci v izobraževalni sistem vstopajo že izkušeni in uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (internet), kajti ta se ni razvijala samo za izobraževalne namene. Tako obstaja velika priložnost vplivanja uporabe sodobnih tehnologij v izobraževalne namene (Weller 2007, 40).

Postavlja se nam vprašanje, ali je učenec, ki je sam z računalnikom, lahko motiviran za učenje. Vemo, da učitelji niso nujno izvor ugodnega razpoloženja in motivacije. Videz učne strani, ki je smiselno povezan z učno vsebino, lahko spodbuja in motivira čustva ugodja; sem sodijo še spodbujajoče informacije o učenčevem napredku. Motivirajoče vpliva tudi občutek ugodja zaradi dosegljivosti pri učenju z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Prav tako računalnik nujno ne prinaša za motivacijo zaviralnega občutka osamljenosti. V Sloveniji je bilo izvedenih več anket z dijaki v manjših skupinah. Dijaki občutka osamljenosti za računalnikom ne navajajo, temveč imajo občutek, da pripadajo veliki množici in se tako počutijo blizu svojim sošolcem (Rebolj 2008, 57).

Učenčeva aktivnost

Pri izobraževanju je zelo pomembno, da je učenec aktiven. Učenec se mora z učno vsebino ukvarjati, kajti z zagotavljanjem njegove aktivne vloge se uresničuje tudi njegova ustvarjalnost. Pomembno pa je, da učenec pri tem uživa. Podobno kot pri klasičnem učenju je učence treba spodbuditi tudi k e-učenju (Rebolj 2008, 58). Ob tem se krepi otrokova samostojna in od drugih v večji meri neodvisna vloga v procesu učenja, za razliko od učencev, ki se učijo na tradicionalen, klasičen način (Clarke 2008, 27). Prav tako na učno uspešnost (Juriševič 2006, 50; Rebolj 2008, 59; Marsh et al. 1985, 581–596) vpliva učenčeva samopodoba. Gre za skupno predstavo o lastnih zmožnostih in lastni vrednosti. Učna gradiva na spletu in učenje na spletu nudijo vse več teh užitkov in v večji meri kot delo s knjigami in zvezki (Rebolj 2008, 60). Pri e-izobraževanju je učenec s pomočjo tehnologije osredotočen na vsebino, učitelj pa mu pri tem pomaga in ga usmerja (prav tam). Nikakor pa ne smemo misliti, da z informacijsko tehnologijo ločujemo izobraževanje in vzgojo, da tako uresničujemo le prvo, drugo pa samo toliko, kolikor znanje samo po sebi pozitivno spreminja osebnost. E-učenje zahteva od učenca upoštevanje pravil, da v določenih situacijah ravna odgovorno in kultivirano. Med e-izobraževanjem učenec pridobiva občutek odgovornosti in samostojnosti, razvija pa tudi pismenost in pozitiven odnos do lastnega jezika. Učenec med učenjem na spletu vstopi tudi v socialno mrežo. Uči se sodelovati z drugimi, pridobiva občutek

za urejanje informacij v pregledni red in selekcionira ter rangira informacije. Prav tako pa v kakovstno urejenem virtualnem svetu zadovoljuje tudi estetske potrebe (Rebolj 2008, 64–65). Po drugi strani pa je upravičena zaskrbljenost glede naraščajoče uporabe spletnih virov in elektronskih medijev s starostjo (Jamnik 1998; Hromin 2009, 88). Domnevamo, da se iz tega razloga zmanjšuje priljubljenost branja in s tem večja upad bralne pismenosti (PISA 2012).

Empirična raziskava

Namen raziskave

Osnovni namen raziskave je proučiti pogostost rabe pisnih in spletnih virov ter elektronskih medijev, učinkovitost rabe in motivacijo za učenje pri pisnih virih, elektronskih in spletnih medijih ter priljubljenost le-teh pri učenju. Pri omenjenih vidikih bomo kontrolirali razlike glede na starost in vrste srednjih šol pri dijakih.

Metodologija

Uporabili smo deskriptivno in kavzalno neeksperimentalno metodo empiričnega raziskovanja. V proučevanje smo zajeli 359 dijakov, ki obiskujejo program *splošne gimnazije* in program *predšolske vzgoje* (III. gimnazija Maribor), program *gradbene gimnazije* (Srednja gradbena šola in gimnazija Maribor) in program *ekonomske gimnazije* (Srednja ekonomska šola Maribor). Zajeti vzorec v okviru rabe inferenčne statistike (sklepanja iz vzorca na populacijo) predstavlja enostavni slučajnostni vzorec iz hipotetične populacije gimnazijcev (*splošna gimnazija* in *strokovna gimnazija*) in dijakov *srednje strokovne šole*. Razdelili smo 480 vprašalnikov, od katerih smo upoštevali 359 veljavnih.

Podatke smo zbirali z anketnim vprašalnikom, ki je bil sestavljen iz 14 vprašanj zaprtega tipa, 15. vprašanje je sestavljeno iz grozda vprašanj in odprtega vprašanja (*Zakaj?*). Uporabljeni anketni vprašalnik je imel zagotovljene naslednje karakteristike: veljavnost, objektivnost in zanesljivost.

Rezultate predstavljamo tabelarično. Uporabili smo osnovno deskriptivno in inferenčno statistiko. Za ugotavljanje razlik v rabi pisnih in elektronskih virov ter spletnih medijev smo uporabili glede na starost/razred in vrsto šol χ^2 -preizkus.

Rezultati in interpretacija

V tem poglavju predstavljamo, kako pogosto dijaki rabijo določene pisne in spletne vire ter elektronske medije pri pripravi na ustno in pisno preverjanje znanja slovnice ter pripravi na pisno preverjanje znanja književnosti. Pri tem ugotavljamo razlike glede na šolo in starost.

Preglednica 1: Število (*f*) in strukturni odstotek (*f* %) dijakov in dijakinj po rabi virov na ustno in pisno preverjanje znanja slovnice ter na pisno preverjanje znanja književnosti

Učenje za	Vrsta gradiva	f	f %
ustno slovnica	zvezek	194	54,30 %
	učbenik	104	29,10 %
	spletni vir in elektronski medij	30	8,40 %
	zvezek in učbenik	29	8,20 %
pisno slovnica	zvezek	134	37,30 %
	učbenik	188	52,40 %
	spletni vir in elektronski medij	15	4,20 %
	zvezek in učbenik	22	6,10 %
pisno književnost	zvezek	122	34,30 %
	učbenik	169	47,50 %
	spletni vir in elektronski medij	35	9,80 %
	zvezek in učbenik	30	8,40 %

Preglednica kaže, da *pri pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice* dijaki najpogosteje rabijo zvezek (54,3 %). Temu sledi precej manjša raba učbenika (29,1 %). Pomembno manjša je raba elektronskih virov in spletnih medijev (8,4 %) ter kombinacije zvezka in učbenika (8,2 %). Kaže se torej, da pri pripravi na ustno preverjanje slovnice prevladuje konvencionalni vir, tj. zvezek. Zvezek je vir, v katerega si dijaki zapisujejo učno snov, ki jo slišijo od učitelja (slušni kanal), in je zato pri ustnem spraševanju, pri katerem je dominanten slušni kanal, najbolj zanesljiv vir. *Pri pripravi na pisno preverjanje znanja slovnice* dijaki najpogosteje rabijo učbenik (52,4 %) in pomembno manj elektronske vire ter spletne medije (4,2 %). Dejstvo, da je pri učenju za pisno preverjanje znanja slovnice bolj v ospredju učbenik, nas ne preseneča. Dijaki učno snov iz učbenika preberejo (vidni kanal) in na tej osnovi lahko domnevamo, da je učbenik najbolj pogost vir pri pripravi na pisno preverjanje znanja slovnice. Tako kot pri pripravi na pisno preverjanje znanja slovnice tudi pri pripravi na *pisno preverjanje književnosti* prevladuje raba učbenika (47,5 %). Temu sledi raba zvezka (34,3 %). Izrazit padec je pri hkratni rabi elektronskih in spletnih medijev (9,8 %), v najmanjšem deležu pa sta hkrati rabljena zvezek in učbenik (8,4 %).

Preglednica 2: Izid χ^2 -preizkusa razlik po rabi virov pri pripravi na ustno in pisno preverjanje znanja slovnice ter na pisno preverjanje znanja književnosti glede na šolo

	Vrsta gradiva	Spl. gim.	Strok. gim.	Sred. strok. šola	χ^2	P
ustno slovnica	zvezek	54 64,3 %	69 41,8 %	71 65,7 %	22,404	0,001
	učbenik	20 23,8 %	61 37 %	23 21,3 %		
	spletni vir in elektronski medij	4 4,8 %	21 12,7 %	5 4,6 %		
	zvezek in učbenik	6 7,1 %	14 8,5 %	9 8,3 %		
pisno slovnica	zvezek	29 34,1 %	45 27,3 %	60 55,0 %	32,370	0,000
	učbenik	45 52,9 %	101 61,2 %	42 38,5 %		
	spletni vir in elektronski medij	1 1,2 %	12 7,3 %	2 1,8 %		
	zvezek in učbenik	10 11,8 %	7 4,2 %	5 4,6 %		
pisno književnost	zvezek	35 41,2 %	40 24,7 %	47 43,1 %	23,197	0,001
	učbenik	34 40,0 %	88 54,3 %	47 43,1 %		
	spletni vir in elektronski medij	9 10,6 %	23 14,2 %	3 2,8 %		
	zvezek in učbenik	7 8,2 %	11 6,8 %	12 11,0 %		

Izid χ^2 -preizkusa kaže, da obstaja statistično značilna razlika pri pripravi na *ustno preverjanje znanja slovnice* ($P = 0,001$), na *pisno preverjanje znanja slovnice* ($P = 0,000$) in na *pisno preverjanje znanja književnosti* ($P = 0,001$) glede na šolo.

Frekvence kažejo, da pri *pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice* zvezek v najvišjem odstotku rabijo dijaki srednje strokovne šole (65,7 %) in splošne gimnazije (64,3 %) ter najmanj dijaki strokovne gimnazije (41,8 %), je pa v zadnji več kot v drugih šolah rabljen učbenik (37 %).

Pri *pripravi na pisno preverjanje znanja slovnice* frekvence kažejo, da zvezek največ rabijo dijaki srednje strokovne šole (55 %), najmanj pa dijaki strokovne gimnazije (27,3 %). Učbenik je rabljen največ pri dijakih strokovne gimnazije (61,2 %) in splošne gimnazije (52,9 %), najmanj pa, kot je bilo pričakovati, pri dijakih srednje strokovne šole (38,5 %). Raba elektronskih virov in spletnih medijev je povsod izjemno nizka. Nadalje osvetlimo dejstvo, da frekvence *pri pripravi na pisno preverjanje znanja književnosti* kažejo, da dijaki splošne gimnazije najbolj pogosto rabijo zvezek (41,2 %) in učbenik (40 %). To velja tudi za dijake srednje strokovne šole (raba zvezka in učbenika je izenačena; posamično ju rabi 43,1 % dijakov). Dijaki strokovne gimnazije najpogosteje posegajo po učbeniku (54,3 %). Raba elektronskih virov je redka pri dijakih srednje strokovne šole, nekoliko večja pri dijakih splošne (10,6 %) in strokovne gimnazije (14,2 %); raba elektronskih virov torej narašča z zahtevnostno stopnjo izobraževanja.

Večjo rabo zvezka pri pripravi na *ustno preverjanje znanja slovnice* pri dijakih srednje strokovne šole lahko pojasnimo z dejstvom, da pouk slovenščine na srednji strokovni šoli obsega 210 ur (Kolenc et al. 2007, 79), medtem ko pouk gimnazije obsega 560 ur. Pri srednji strokovni šoli gre za dualni sistem. Njegovo jedro tvorijo splošnoizobraževalni in strokovnoteoretični predmeti na eni strani, na drugi strani pa gre za praktični del izobraževanja, ki sestoji iz praktičnega pouka v šoli ali medpodjetniškem centru. Nadalje gre za praktično izobraževanje v delovnem procesu, ki se izvaja pri delodajalcu v okviru dualnega sistema in delovno prakso (Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja 1998, 22, v Kolenc et al. 2007, 52). Preseneča dejstvo, da je v splošni gimnaziji tako nizek odstotek dijakov, ki pri ustnem preverjanju znanja slovnice rabijo učbenik (23,8 %). Pričakovali bi, da bi glede na eksterno maturo dijaki v večji meri rabili učbenik. Obstaja domneva, da pouk poteka dokaj tradicionalno v obliki frontalnega podajanja učne snovi, s čimer mislimo na učiteljevo podajanje učne snovi. To pojasnjujemo s prepričanjem profesorice fizike na Gimnaziji Vič v Ljubljani Kariž Merhar (1999, 55–56), da je pri doseganju učnih standardov, tj. predelavi in utrjevanju učne snovi, treba uporabiti »tradicionalne metode poučevanja«, kot sta frontalni pouk in metoda demonstracije. Rutar Ilc (2005, 59) opozori, da so za odsotnost aktivne oblike poučevanja in za zmanjšano upoštevanje procesiranja ciljev odgovorni prenatrpani in preveč vsebinsko usmerjeni učni načrti. Da je pri pripravi na *pisno preverjanje znanja slovnice* in na *pisno preverjanje znanja književnosti* učbenik največ rabljen pri dijakih splošne in strokovne gimnazije ter najmanj pri dijakih srednje strokovne šole, lahko pojasnimo z dejstvom, da se na zadnjo vpisujejo učenci z nižjim učnim uspehom (Kroflič in Peček Čuk 2009, 18), nižjo bralno samopodobo in nižjim vrednotenjem branja in bralnih gradiv (Hromin 2009, 84–85). Raba spletnih virov in elektronskih medijev narašča z zahtevnostno stopnjo izobraževanja.

Preglednica 3: Izid χ^2 -preizkusa razlik v rabi različnih gradiv pri pripravi na ustno in pisno preverjanje znanja slovnice ter na pisno preverjanje znanja književnosti glede na starost

	Vrsta gradiva	15 let	16 let	17 let	18 let in več	χ^2	P
ustno slovnica	zvezek	36 66,7 %	50 57,5 %	46 45,1 %	62 54,4 %	20,015	0,018
	učbenik	11 20,4 %	24 27,6 %	36 35,3 %	33 28,9 %		
	spletni vir in elektronski medij	1 1,9 %	4 4,6 %	10 9,8 %	15 13,2 %		
	zvezek in učbenik	6 11,1 %	9 10,3 %	10 9,8 %	4 3,5 %		
pisno slovnica	zvezek	26 48,1 %	40 46,0 %	25 24,3 %	43 37,4 %	35,91	0,000
	učbenik	24 44,4 %	36 41,4 %	67 65,0 %	61 53,0 %		
	spletni vir in elektronski medij	2 3,7 %	1 1,1 %	2 1,9 %	10 8,7 %		
	zvezek in učbenik	2 3,7 %	10 11,5 %	9 8,7 %	1 0,9 %		
pisno književnost	zvezek	20 37,7 %	16 43,0 %	30 29,1 %	35 30,7 %	17,381	0,037
	učbenik	27 50,9 %	36 41,9 %	51 49,5 %	55 48,2 %		
	spletni vir in elektronski medij	3 5,7 %	5 5,8 %	8 7,8 %	19 16,7 %		
	zvezek in učbenik	3 5,7 %	8 9,3 %	14 13,6 %	5 4,4 %		

Izid χ^2 -preizkusa kaže, da obstaja statistično značilna razlika pri *pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice* ($P = 0,018$), pri *pripravi na pisno preverjanje znanja slovnice* ($P = 0,000$) in pri *pripravi na pisno preverjanje znanja književnosti* ($P = 0,037$) glede na starost.

Frekvence kažejo, da je pri *pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice* raba zvezka najvišja pri petnajstletnikih (66,7 %) in le-ta s starostjo upada. Tako sedemnajstletniki rabijo zvezek v najmanjši meri (45,1 %). Pri dijakih, starih 18 let in več, je raba zvezka nekoliko pogostejša (54,4 %). Raba učbenika pa v nasprotju z zvezkom s starostjo narašča in doseže višek pri sedemnajstletnikih (35,3 %) ter pri starejših dijakih ponovno nekoliko upade (28,9 %). Pogostost rabe spletnih virov in elektronskih medijev je najpogostejša pri dijakih, starih 18 let in več. Če sklenemo, raba narašča s starostjo in, kot smo ugotovili pri *pripravi na pisno preverjanje znanja slovnice* in na *pisno preverjanje znanja književnosti* glede na vrsto šole (preglednica 2), narašča z zahtevnostno stopnjo izobraževanja. Kot pri *pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice* tudi *pri pripravi na pisno preverjanje znanja slovnice* frekvence kažejo, da s starostjo upada raba zvezka in narašča raba učbenika. Tako kar 48,1 % dijakov rabi zvezek, pri 17-letnikih pa raba zvezka pade na

24,3 % in se pri 18-letnikih ponovno poveča na 37,4 %. Raba učbenika je najmanjša pri 15-letnikih (20,4 %). S starostjo se povečuje in doseže najvišjo rabo pri sedemnajstletnikih (65,0 %). Pri 18-letnikih raba ponovno upade. Frekvence kažejo, da pri *pripravi na pisno preverjanje znanja književnosti* podobno kot pri pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice raba spletnih virov in elektronskih medijev narašča s starostjo. Naraščanje rabe spletnih virov in elektronskih medijev *pri pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice in pisno preverjanje znanja književnosti* utegne pojasniti dejstvo, da elektronski medij in spletni viri dijakom omogočajo hiter in enostaven dostop do informacij (Blankership 2011, 12). Rezultati raziskave, opravljene med osnovnošolci (Jamnik 1998; Hromin 2009, 88), so prav tako pokazali naraščanje rabe spletnih virov in elektronskih medijev s starostjo ter s tem zmanjšanje priljubljenosti branja.

Razprava

V raziskavi smo proučevali pogostost rabe pisnih in spletnih virov ter elektronskih medijev pri pripravi na ustno in pisno preverjanje znanja slovnice in pisno preverjanje znanja književnosti glede na starost in šolo. Rezultati naše raziskave so pokazali, da se raba pisnih in spletnih virov ter elektronskih medijev razlikuje glede na starostno stopnjo in na vrsto šole.

Povzemimo:

- Rezultati so pokazali, da pri pripravi na *ustno preverjanje slovnice* prevladuje konvencionalni vir, tj. zvezek. Zvezek v najvišjem odstotku rabijo dijaki srednje strokovne šole in splošne gimnazije ter najmanj strokovne gimnazije, je pa v zadnji več kot v drugih šolah rabe učbenika. Raba zvezka je najvišja pri petnajstletnikih in s starostjo upada, vendar pri dijakih, starih 18 let in več, spet nekoliko naraste. Raba učbenika pa v nasprotju z zvezkom s starostjo narašča in doseže višek pri sedemnajstletnikih, pri starejših dijakih pa ponovno nekoliko upade. Domnevamo, da raba učbenika s starostjo upade zaradi naraščanja rabe spletnih virov in elektronskih medijev.
- Pri pripravi na *pisno preverjanje znanja slovnice in književnosti* dijaki najpogosteje rabijo učbenik. Učbenik je največ rabljen pri dijakih strokovne gimnazije in splošne gimnazije, najmanj pa, kot je bilo pričakovati, pri dijakih srednje strokovne šole. Tako kot pri pripravi na ustno preverjanje znanja slovnice tudi tukaj s starostjo upada raba zvezka in narašča raba učbenika.
- Raba *spletnih virov in elektronskih medijev* narašča z zahtevnostno stopnjo izobraževanja in s starostjo. Zaskrbljujoče je dejstvo, da je raba IKT pri srednjih strokovnih šolah samo v okviru bodisi praktičnega pouka bodisi pri računalništvu in tehnični vzgoji, manj pa pri slovenščini (Brečko in Vehovar 2008, 31).

Ti rezultati narekujejo, da je učiteljeva vloga ključna pri spodbujanju rabe tako konvencionalnih (tj. pisnih) kot nekonvencionalnih virov (multimedije) in kombinacije obojih. To narekuje t. i. *googlizacija učenja* (Bonk 2009, 69), ki v

času nenehno spreminjajočih in množičnih informacij zahteva učenčev kritičen in odgovoren pristop do pisnih in spletnih virov ter elektronskih medijev. Učitelj učencem svetuje, kako učno snov izpopolniti s pomočjo zvezka ali drugih nekonvencionalnih virov, in jih usmerja ter spodbuja k samostojnemu razmišljanju ob pomanjkljivosti in učinkovitosti uporabe obojih.

Petra Hromin

Branka Čagran

Students' Use of Written and Internet Sources and Electronic Media in Preparing for Assessment in Slovene

In the paper students' use of written and Internet sources and electronic media at the assessment stage in Slovene language class was presented. In the process age and type of secondary school programme were controlled. In the first part of the paper the notions of *information and communications technology/multimedia* and *e-learning* as well as *student activity* were defined. The role of *conventional*, e.g. notebook and student's book, and *unconventional, modern sources* (multimedia) were highlighted. The latter, especially in the age of *googlisation of learning* (Bonk 2009, 69), significantly influence the way of learning, teaching and the effectiveness of both. In the second part of the paper the research results which show the frequency of use of written and Internet sources and electronic media were presented. 359 students attending general and technical gymnasias (Civil Engineering Gymnasium and Economics Gymnasium) and technical secondary school (type: preschool education). The most frequent tool in *preparation for oral grammar assessment* is a notebook, which is, in a lesser degree, followed by a student's book. The use of electronic and online sources in the combination with a notebook and a student's book present a significantly lesser part in the process. A notebook presents a conventional source in which students write down the content heard from teacher. In oral assessment, where the auditory channel rules supreme, a notebook presents the most reliable source. In the preparation for *written assessment of grammar* students most frequently use a student's book. There is a significantly lesser degree of electronic and online sources use at this point. The fact that a student's book is the main source at the stage of written grammar assessment does not surprise us. Students read the content from a student's book (visual channel). In the course of preparation for *written grammar and literature assessment* the use of a student's book is predominant. In the smallest degree students use electronic and online media together with a notebook and a student's book. In *the preparation for oral grammar assessment* a notebook is in the highest degree used by the students of technical secondary school and general gymnasium, and in the smallest degree by the ones in technical gymnasium. The latter use a student's book more than

the ones from other schools. In the preparation for written grammar assessment a notebook is in the highest degree used in technical secondary schools and in the lowest in technical gymnasium. A student's book is mostly used in technical and general gymnasium, and the least, as it was expected, in technical schools. The use of electronic sources and online media is low in all schools. General gymnasium students use predominantly a notebook and a student's book. This is true for technical schools as well. The use of electronic sources grows with the difficulty level of education. Hence electronic sources are rare in technical schools and slightly more present in general and technical gymnasias. It is surprising that such a low degree of general gymnasium students use a student's book as a tool for preparation for oral grammar assessment. Due to externally assessed general matura (final examination) we would expect the use of a student's book in a higher degree. In the preparation for *oral grammar assessment* the use of a notebook is highest in the group of 15-year-olds and then it declines as students grow older. The use of a student's book in comparison with a notebook grows with age and reaches its peak at the age of 17; then it slightly falls again in the older age group. The frequency of online sources and electronic media is highest in the group of students who are 18 years old or more. To conclude, the use grows with age and, as we established, with *the preparation for written grammar and literature knowledge assessment*, due to the type of school and the difficulty level of education. In preparation for *written grammar assessment* the frequencies show that with age the use of a notebook drops and the use of a student's book boosts as it can be seen in the case of oral grammar assessment. The use of a student's book is the lowest in the group of 15-year-olds. With age it grows and arrives at its peak with the 17-year-olds, then it drops with 18-year-olds. The frequencies show that in preparation for *written literature assessment*, similarly as in the preparation for oral grammar assessment, the use of online sources and electronic media grows with age. The fact that electronic and online media offer students a fast and simple access to information (Blankership 2011, 12) in the age of *googlisation of learning* explains the growth in the use of online sources and electronic media in the preparation for *oral grammar assessment* and *written literature assessment*. In addition to the findings of the current research the results of other researches conducted among the primary school students (Jamnik 1998 and Hromin 2009, 88) showed the growth in the use of online sources and electronic media with age. With this the popularity of reading conventional media is dropping. The results of the research highlight the role of a teacher who has to be aware of the frequency of student's use of conventional and unconventional sources and also take individual differences into account.

LITERATURA

Blankership, Mark. 2011. How Social Media Can and Should Impact Higher Education. *Hispanic Outlook*. 11 (29): 11–12. Pridobljeno 7. 4. 2014. https://www.wdhstore.com/2011_volume_11_issue_29/11-12.

Bonk, J. Curtis. 2009. *The World is Open. How Web Technology Is Revolutionizing Education*. Jossey-Bass. A Wiley Imprint. San Francisco.

Brečko, Barbara Neža, Vehovar, Vasja. 2008. *Informacijsko-komunikacijska tehnologija pri poučevanju in učenju v slovenskih šolah*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Clarke, Alan. 2008. *e-Learning Skills*. 2nd edition. Great Britain: CPI Anthony Rowe, Cippenham, Wiltshire.

Forsyth, Ian. 1997. *Teaching and Learning materials and the Internet*. London: Kogan Page.

Gerlič, Ivan. 2004. Informacijsko-komunikacijska tehnologija v osnovnih in srednjih šolah Slovenije. V *Mediji v izobraževanju: zbornik prispevkov: Mednarodni znanstveni simpozij 7.–8. oktober 2004*, (ur.) Marjan Blažič, 20–28. Novo mesto: Visokošolsko središče.

Hromin, Petra. 2009. *Bralna kompetenca učencev v osnovni šoli*. Maribor: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Jamnik, Tilka. 1998. Koliko in kaj bere mladina do 15. leta v času elektronskih medijev? *Otrok in knjiga*. 25 (45): 73–80.

Juriševič, Mojca. 2006. *Učna motivacija in razlike med učenci*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Kariž Merhar, Vida. 1999. Ali matura vpliva na avtonomijo poučevanja? *Vzgoja in izobraževanje*. 30 (5): 55–56.

Kolenc, Janez, Kamenšček Hvala, Primož, Kelava, Polona. 2008. *Dualni sistem poklicnega izobraževanja*. Radovljica: Didakta.

Krašna, Marjan. 2010. *Multimedija v izobraževanju*. Novo mesto: Založba EDUCA.

Kroflič, Robi, Mažgon, Jasna, Klarič, Tina, Jeznik, Katja, Štirn Janota, Petra, Štirn Koren, Darja, Vončina, Vida, Ermenc Skubic, Klara, Lenič Špela, Makovec, Danijela, Rutar, Vesna, Peček Čuk, Mojca. 2009. *Ali poklicne in strokovne šole potrebujejo vzgojni koncept?* Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Logar, Doroteja. 2010. Učni stili po Kolbu. *Didakta*. 20 (137): 35–37.

Marentič Požarnik, Barica. 2000. *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Marsh, W. Herbert, Smith, D. Ian, Barnes, Jennifer. 1985. Multidimensional self-concepts: Relationships with sex and academic achievement. *Journal of Educational Psychology*. 77 (5): 581–596.

O'Connor, Barbara, Anderson, Paul, Bynum Marjorie, Gaston, Patrick, Guimaraes de Castro, Maria Helena, Malyn Smith, Joyce, McGaw Barry, Methia, Richard, Taylor, Leslie, Ann. 2002. *Digital Transformation – A Framework for ICT Literacy*. *Educational Testing Service*. Pridobljeno 22. 4. 2014. <http://www.ets.org/research/ictliteracy>.

Palilonis George, Jennifer, Filak, Vincent. 2009. Blended Learning in the Visual Communications Classroom: Student Reflections on a Multimedia Course. *Electronic Journal of e-Learning*. 7 (3): 247–256.

Pečjak, Sonja, Bucik, Nataša, Gradišar, Ana, Peklaj, Cirila. 2006. *Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

PISA. 2012. www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-overview.pdf (Pridobljeno 29. 10. 2014)

Rebolj, Vanda. 2008. *E-izobraževanje: skozi očala pedagogike in didaktike*. Radovljica: Didakta.

Rutar Ilc, Zora. 2005. Kako poteka pouk v slovenskih gimnazijah: povzetek najpomembnejših ugotovitev kvantitativne in kvalitativne analize izvajanja pouka v gimnazijah. *Vzgoja in izobraževanje*. 36 (4–5): 58–64.

Steinberg, Laurence. 1993. *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.

SITES. 2006. lea. <http://www.iea.nl/>. (Pridobljeno 23. 4. 2014)

Vehovar, Vasja. 2007. *eLearning in Slovenia*. Ljubljana: FDV.

Weller, Martin. 2007. *Virtual Learning Environments. Using, choosing and developing your VLE*. New York: Routledge.

Zhang, Dongsong, Zhao, Leon, J. Zhon, Lina, Nunamaker, Jay F. Jr. 2004. Can e-learning replace classroom learning? *Communications of the ACM*. 47 (5): 75–80. Pridobljeno 28. 3. 2014. http://kanjiteacher.googlecode.com/.../Learning/zhang2004.pdf/2004_volume_47_issue_5/75-80

*Petra Hromin, prof., Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru,
petra.hromin@gmail.com;*

*Dr. Branka Čagran, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru,
branka.cagran@um.si*
